

Júso de filár i el *Júso de toróer* (com a Bielsa i Ansó, 1965-6). *Torcida* és també d'aquesta regió: com a substantiu f. 'el ble' a Ansó (1966); a Ribagorça repetidament en la toponímia: *Font de la Torcida* al peu del Turbó; *las Torcidas*, partida a la dreta del riu Guart no gaire amunt de Lluçàs (1957): no sé si es refereixen a una herba blenera o a marrades de camí.—² Comparatiu-superlatiu occitaniejant *forçor*, de *fort*, FORTIOREM. Dissimilat en *torsanege* en *Flos Medicinae*, AlcM. No té versemblança paleo-¹⁰gràfica ni cap possibilitat etimològica ni explicació lingüística, la lliçó *tòrcens* que hom ha suposat en el *Regiment de Sanitat* d'Arn. de Vilanova-BgSarriera (1306): «--- peres --- deu-les esquivar totom qui age sovén *torçens* ho dolor» (NCL. II, 156.21); seria ¹⁵*torcent(s)*, part.?.; no: és força clar que calia llegir *torçons*, car sovint en la lletra de l'època són quasi iguals les vocals e o (i el fet d'haver-hi ç trencada n'és també indicatiu).—³ No és estrany que siguin els balears Aguiló i Moll els qui aquí polemitzen, car és en els ports mallorquins on ha fet forrolla l'intolerable castellanisme *tormenta*, que escandalitzaria un públic barceloní, però no en un teatre de Palma: «una d'aquestes *tormentes* del mar del Sur --- si et trobes ran de costa --- la mar et tira --- et fa benes ---», G. Cortès, *IdOr* VIII, 50.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS:

tort, *torçut*, *torçuda*, *torçit*, *torçat*, *torçar*, *torcedís*, *torcedor*, *torcedor de seda*, *torcedora*, *torcedura*, *torçadura*, *torçada f.*, *torçària*, *torcejar*, *torciment*, *torcement*, *torcejar*, *torcera*, *torçura*, *torçal*, *destòrcer*, *destorcement*, *destorcedor*, *intorçable*, *tort adj.*, *camí tort*, *cavalcar tort*, *coll tort*, *tort m.*, *torta f.*, *una torta*, *tortana*, *tortalla*, *tortanyar*, *Tortadès*, *Barcarès*, *Font Tornadissa*, *Pont Cabradís*, *camí de cabres*, *tortària*, *tortejar*, *tortella*, *torter*, *tortera*, *turtera*, *torteterol*, *torteterola*, *tarterol*, *retorteterol*, *tortesa*, *tortís*, *lletra de tortís*, *tortílló*, *tortelló*, *entortiar*, *entortir*, *tortor*, *Cal Tartó*, *tortó*, *iurtó*, *tortura*, *torturar*, *tortorar*, *entorturar*, *torturant*, ⁴⁰*torturer*, *torturació*, *torturador*, *tortítil*, *tortívol*, *tortitja*, *tortoi*, *tortuós*, *tortuositat*, *tortós*, *torsió*, *torsiu*, *torçó*, *torçons*, *entorçonar*, *torçonejar*, *torçor*, *torçó f.*, *torçó(r)s*, *bistorta*, *contòrcer*, *collòrcer*, *colltorçar-se*, *colltorçar*, *colltorcir*, *colltorçament*, *colltort*, ⁴⁵*contorsió*, *contorsionar*, *contorta*, *detorsió*, *distorsió*, *distort*, *distorta*, *destorta*, *entortolligar*, *entortillar*, *retortolligar*, *entortelligar*, *tortolligar*, *entortolligat*, *entortellar*, *entorcillar*, *entortillat*, *entortillons*, *retorcillar*, *retortillar*, *retortillada*, *entortolligament*, *desentortolligar*, *destortolligar*, *entortemalligar*, *entorlligar*, *estòrcer*, *estòrcer a mort*, *estòrcer al foc*, *estorçre*, *estort*, *estorc*, *estorcedura*, *extorquir*, *extorsió*, *extort*, *retòrcer*, *retorcir-se*, *retorcedor*, *retorcedura*, *retorcement*, *retorciment*, *retorçable*, *retorçadament*, *retorcimany*, ⁵⁰*retorçó*, ⁵⁵*+retorcill*, *retorcilló*, *retorsió*, *retorsiu*, *retorquir*, *retori*, *jonc de retort*, *retorta*, *redorta*, *ridorta*, *Ridorta*, *Canal Ridolter*, *ridolta*, *Canal Redolter*, *didortra*, *didorta*, *redolta*, *(en)redolter*, *(ar)redortar*, *redort*, *turment*, *turmentar*, *aturmentar*, *enturmentar*,

turmentador, *turmentable*, *turmentabilitat*, ⁺*turmentant*, *turmentós*, ⁺*turmentaire*, ⁺*turmentament*, *torca*, *turcatxo*, *trucatxo*, *torçaç*, *torçaço*, *entorquillat*, *turmenta-ànimes*, *torcecoll*, *torcicoll*, *torticoli*, *torticolis*, *tòrcens* [n. 2], *tormenta* [n. 3].

Torcimany, V. *torsimany* *Torciment*, *torcir*, *torçó*, V. *tòrcer* *Torçol*, V. *terçol* (TRES) *Torçonat*, *torçor*, *torçre*, *torçuda*, V. *tòrcer* *Tòrcul(a)*, *torcular*, V. *trull* *Torçura*, V. *tòrcer*

TORD, del ll. TŪRDUS id. □ 1.ª doc.: S. XIV.

Tórt entre els mots amb o tancada en els diccs. de rims (Aversó, § 1607.1). «May donzella de cort / no mi plac per muyller, / ne jamés carn de *tord* / no mi féu bon sabrer, / ne per null temps hom bord / mi féu a mon plaser, / ne home qui fos sord / no fo bon escuder», d'un poema juvenil d'Eiximenis, amb aquesta estrofa que ell deixà intacta en el prosificar el poema per al *Ll. de les Dones*, f.º 29vo (iv, 15^c; *EntreDL* 1, 192); «al dinar --- varieieg les carns segons --- en l'autumne, *tords* grossos, *tudons*, fotges e carn de caça ---», id., *Terç*, cap. 354 (NCL. VI, 51.9). «--- Elles entenen --- gros capó --- que-ls venga devant --- ab bona salsa; perdius, faisans, *tords* grassos, tortres, guatles ---», BMetge (*Somni* III, NCL., 123.8). En la tradició lexicogràfica, des del Busa-N. 1507 («*tort*, animal conegut, *turdus*; ocell conegut: *ficedula*, *anpells*, *syca-lis*», f-II-4), i OPou («*tort*: *turdus*», *TbPu.*, 46).

Com és sabut, s'aplica també com a nom de peix: AlcM en dona una cita mall. potser mal datada de 1365, donada la conj. y i altres detalls fonètics del text; l'InvLC, en una llista ross. de 1379, on va citat junt amb el déntol. A la Costa N. d'Artà hi ha una «Pesquera de *tòrs*» a la Colònia de St. Pere (1969).

El nom del moixó rep forma femenina a bastants llocs. *Tòrdes* ocells semblants a una griva a Estaon i Esterri de Cardós (1934); *tòrds* ocells de pas a Alins de Llitera (1965). Potser enlloc de les terres catalanes no n'hi ha tants com a l'illa de Formentera: en el poblet de la Mola el fan normalment femení dient-ne *tòrtas*, mentre que a St. Francesc me n'havien dit *tòrts*. En un lloc i altre es dediquen en gran a caçar-los: arreglen un *kukó* o bassiol d'aigua voltat de pedres perquè els tords hi baixin a beure, fan un *fréj* entre els pins, i hi posen filats, mentre els caçadors romanen amagats en una barraca (1963).

Com que merla, griva i tord són ocells afins, a la V. de Boí donen a la merla el nom de *tòrça* (1970) resultant d'un encreuament del nom dels dos ocells: és clar que és fantàstic i superflu suposar un «llatí» *TURDULA (AlcM). Igual a la de Benasc: «*Torlla del papo amarillo*: mirlo; *torlla parda*: zorzal; *torlleta*: tordo de agua; *chétale* una pedra a ixa *torlleta* que ye al canto del riu» (Ferraz, 102). Però els tords no canvien gaire de nom; preguntant jo a Benasc què se'n feia de la fruiteta del BESURT: «Res: la del *abesurt* se la minçen els *tordos*» (1965). El crit típic del *tòrt* valencià s'anomena *xoquejar* («el *tòrt çoqueja*» Quatretonda, 1962).

Abunden molt a l'Alt Emp., terra d'olivets: «Si et